

FOTO: PATRIK BORECKÝ

FOTO: PATRIK BORECKÝ

Premiéra proslulých Kushnerových *Andělů v Americe* na scéně Divadla ABC poutá mimořádnou pozornost hned z několika důvodů. Překvapivé je už to, že jde o první české uvedení, ačkoliv od světové premiéry uplynulo více než pětadvacet let. A vzápětí se nabízí otázka, nakolik mohou témata střetu konzervativního a liberálního myšlení v reaganovské Americe 80. let, hrozby AIDS či tabuizace homosexuality rezonovat v dnešním značně proměněném světě.

Pozornost budí také fakt, že jde o první režii Michala Dočekala v pozici nového uměleckého šéfa Městských divadel pražských. A zvědavost může vyvolávat i nadstandardní, takřka čtyřapůlhodinová délka představení.

Kushnerův dvojdílný opus, často označovaný za nejvýznamnější americkou hru posledních desetiletí, si odbyl světovou premiéru zkráje 90. let, první část *Milénium* se blíží spatřila světlo světa v roce 1991, druhá s názvem *Perestrojka* o rok později. Poté následovala další uvedení, především v západní Evropě. Za první část Kushner obdržel Pulitzerovu cenu a posléze celé drama přepracoval do úspěšné šestidílné televizní podoby pro HBO s Al Pacinem, Meryl Streepovou a dalšími hvězdami.

UTAJENÁ EPIDEMIE

Andělé v Americe se odehrávají převážně v roce 1985, kdy epidemie AIDS naplno zasáhla Spojené státy a na své konto si připsala mnoho lidských životů, především z řad homosexuálních mužů. Tehdejší adminis-

Pulitzerem oceněné drama v režii Michala Dočekala je bezpochyby dramaturgicky významným počinem i víc než 25 let po světové premiéře.

Andělé v Americe konečně česky

trativa republikánského prezidenta Reagana však nad fatálními dopady epidemie dlouho zavírala oči. Děj začíná židovským pohřbem a končí velkou apoteózou života. Mezi tím se rozvíjí široké plátno tří vzájemně se prolínajících příběhů.

Ten nejdramatičtější se točí kolem Priora Waltera, mladého gaye, jenž je kvůli onemocnění AIDS hospitalizován v nemocnici, a jeho partnera, židovského úředníka a zatvrzelého levičáka Louise Aronsona, který není schopen se s Priorovou nemocí vyrovnat a opouští ho. Druhou linií tvoří příběh nadějněho právníka Josepha Pitta, utajeného gaye hlásícího se k mormonské církvi, a jeho manželky Harper, propadající depresím a uchylující se pod vlivem valia do halucinačních vizí a snů. Třetí ústřední linku představuje osud republikánského právníckého matadora Roye Cohna, jemuž je rovněž diagnostikována smrtelná nákaza virem AIDS.

Scénografické řešení Martina Chocholouška využívá posuvných bočních stěn, které dění často svírají do menších prostor, což některým obrazům dodává všední, civilní a komorní ráz.

Stojí za zmínku, že v posledním případě jde o reálnou postavu novodobé americké historie. V éře zuřícího mccartismu padesátých let působil skutečný Roy M. Cohn jako agresivní prokurátor v aféře manželů Rosenbergových. Později figuroval jako neprůstřelný právní zástupce v řadě podezřelých kauz a stal se i poradcem dnešního prezidenta Trumpa v čase jeho podnikatelských začátků, což postavě dodává zvláštní pachutí přesahu do dneška.

Režisér Michal Dočekal uvádí dvojdílné Kushnerovo drama v jediném večeru, a třebaže téměř čtyřapůlhodinová stopáž by se mohla zdát přehnaná, nutno přiznat, že s výjimkou rozvěklého závěru si představení dokáže po celou dobu držet napětí a soustředěnou pozornost diváků.

Je to především zásluhou kvality textu, efektně spojujícího reálné děje a dobově aktuální témata s otázkami víry, s mystikou snových scén, kde

se hlavní hrdinové potkávají s anděly a žijí s mrtvými.

Režisér přistupuje k epicky širokému dílu, které přerůstá v apokalyptický, magicko-realistický obraz Ameriky, velmi důsledně, ba až pietně. S velkým respektem k výjimečné hodnotě Kushnerovy umělecké vize rozvíjí před zraky diváků dramatické střety a konfrontační dialogy, snovým výjevům dodává ostré svícení a účinný hudební doprovod, do hry zapojuje i pěvecký dívčí sbor, především se však opírá o soustředěné herecké kreace. Hra by ovšem unesla i aktuálnější interpretaci, modernější režijní uchopení a zřetelnější formulovaný pohled na Kushnera z pozice dnešního člověka.

Scénografické řešení Martina Chocholouška využívá posuvných bočních stěn, které dění často svírají do menších prostor, což některým obrazům dodává všední, civilní a komorní ráz a je v příkrém rozporu se snovou rovinou hry. Slavné zahra-

niční inscenace včetně poslední, londýnské vesměs volily přesně opačný pohled, totiž abstraktní, otevřený prostor, který děje už na první pohled posouval do nadčasových dimenzí. Nápaditostí, přiléhavostí a schopností spoluutvářet charakter postav se vyznačují kostýmy Zuzany Krejzkové.

HERECKÁ PRÁCE S NÁLOŽÍ TEXTU

Herci vesměs podávají spolehlivé výkony, bez problémů dokáží pracovat s nebyvalou náloží textu. Nejvýraznější dojem zanechává Tomáš Havlínek v roli smrtelně nemocného Priora Waltera. Herec s jistotou akcentuje vše podstatné pro vnitřní život svého hrdiny, dokáže vyjádřit odzbrojující otevřenost, když mluví o sexuální orientaci, o fatálním omezení i o potřebě lásky. Stejně přesvědčivý je v okamžicích fyzické bolesti, zklamání či vzteku, ale přirozeně zvládá i patos ve výjevech setkání s andělem.

Viktor Dvořák našel přesvědčivý, niterný výraz pro komplikovaný charakter Priorova partnera Louise Aronsona, židovského úředníka a zatvrzelého kritika reaganovské konzervativní politiky. Oproti tomu Martin Donutil v postavě mladého konzervativního právníka Josepha Pitta působí příliš plaše, skoro bezkrevně, emotivní scény milostného vzplanutí a homosexuálních avantýr postrádají v jeho pojetí vnitřní svár, potlačovanou vášnivost a uvěřitelnost. Beáta Kaňková akcentuje nervní rysy Josephovy frustrované manželky Harper, unikající před skutečností do paralelních světů. S nesnadnou rolí transvestitní-

ho černošského ošetřovatele Belize, vnášejícího do děje téma rasové nesnášenlivosti, si s přehledem pohrál hostující Filip Březina.

Náročný úkol ztělesnit během jediného večera dvě ženské a tři mužské role suverénně splnila Eva Salzmannová. Herečka při ztvárnění právnickovy matky, oživlého přízraku popravené Ethel Rosenbergové, starého rabína, lékaře i ruského komunisty pracuje precizně s gestem i slovem, navíc využije každé příležitosti k uplatnění osobitého smyslu pro suchý humor. A postavě Josephovy matky navíc dokáže vtisknout pečeť rozpačité laskavosti.

Výraznějšího posunu oproti autorovu záměru se dostalo skrz na skrz negativní roli arogantního Roye Cohna. Ondřej Pavelka nezastírá právníkův cynismus, dáblské žonglování se slovy, účelové obrácení pravdy v lež a naopak. Ale tím, že postavu vybavil i komickými rysy a potutelností, ji svým způsobem zlidštil a dodal jí až příliš přízemní ráz.

Uvedení *Andělů v Americe* je bez ohledu na výtky k realistickému režijnímu rukopisu Michala Dočekala dramaturgicky významným počinem. Lze jen litovat, že hra se k nám nedostala aspoň před patnácti lety, protože tehdy mohl mít kritický pohled na společnost zasaženou ultrakonzervativní politikou příchut provokace. Dnes už jde o pouhé potvrzení známého faktu, že se Kushner ve své diagnóze rizik vývoje americké společnosti a politiky nemýlil.

Lze jen litovat, že hra se k nám nedostala aspoň před patnácti lety, protože tehdy mohl mít kritický pohled na společnost zasaženou ultrakonzervativní politikou příchut provokace.

SASA HRBOTICKÝ
divadelní kritik